

Checklist inzake de veiligheid en het welzijn van de werknemer-fietsgebruiker

Inhoud

- 1 Verplichtingen m.b.t. het fietsgebruik voor het woon-werkverkeer 2
- 2 Verplichtingen m.b.t. het fietsgebruik voor de uitvoering van het werk 4
- 3 Verplichtingen onder beperkende voorwaarden m.b.t. de uitvoering van het werk zelf in specifieke situaties 6

Inleiding

De fiets is het vervoermiddel waarvan het gebruik de afgelopen twee decennia in alle gewesten de sterkste stijging kent. Deze opwaarts trend wordt ook waargenomen in het kader van het woon-werkverkeer. Volgens de laatste federale enquête over het woon-werkverkeer nam in 2021 14,1% van de (1,6 miljoen) werknemers in België de fiets als hoofdvervoermiddel voor het woon-werkverkeer tegenover 7,8% in 2005 en 11,1% in 2017¹.

Met het toenemende gebruik van de fiets door werknemers, rijst de vraag naar verplichtingen voor werkgevers die verband houden met de veiligheid en het welzijn van werknemers die de fiets gebruiken voor hun woon-werkverkeer of in uitvoering van hun werk. De voorliggende checklist geeft een overzicht van de voornaamste verplichtingen ter zake die vervat zitten in de Codex over het welzijn op het werk, de Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978, de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 en het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 1 juni 2017 betreffende de bedrijfsvervoerplannen.

De publicatie van deze checklist past binnen de studie- en documentatieopdracht van de secretariaten van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad. De secretariaten zijn als enige verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

¹ Bron: FOD Mobiliteit en Vervoer (2023), Federale enquête woon-werkverkeer 2021-2022, blz. 59

1 Verplichtingen m.b.t. het fietsgebruik voor het woon-werkverkeer

Maatregelen ter preventie van risico's verbonden aan het opladen van elektrische fietsen

Wanneer batterijen van elektrische fietsen worden opgeladen, kan er een kortsluiting/brand ontstaan, waardoor de veiligheid van de werknemers niet meer gegarandeerd is.

De werkgever is er ook toe gehouden² een risicoanalyse uit te voeren betreffende het brandrisico. Op basis van die risicoanalyse moet³ hij de nodige materiële en organisatorische preventiemaatregelen nemen om o.a. brand te voorkomen (1°), de veiligheid te verzekeren en indien nodig de snelle evacuatie van de werknemers en alle aanwezige personen op de arbeidsplaats zonder hen in gevaar te brengen. De preventiemaatregelen die bedoeld zijn om brand te voorkomen, moeten het mogelijk maken om de gevaren uit te schakelen of de risico's te verminderen die verbonden zijn aan (5°) het gebruik van toestellen, arbeidsmiddelen en producten die vermoedelijk een brand kunnen veroorzaken.

Het afsluiten van een arbeidsongevallenverzekering

Elke werkgever in België is verplicht⁴ om een arbeidsongevallenverzekering af te sluiten voor zijn werknemers. Deze verzekering komt tussen bij ongevallen op de normale weg van en naar het werk waarvan de werknemer het slachtoffer is.

Het verlenen van eerste hulp bij een ongeval

De werkgever is verplicht⁵ om als een "voorzichtig en redelijk persoon"⁶ te zorgen dat de arbeid wordt verricht in behoorlijke omstandigheden m.b.t. de veiligheid en de gezondheid van de werknemers en dat hem bij een ongeval de eerste hulpmiddelen verstrekt kunnen worden. Te dien einde moet een verbandkist voortdurend ter beschikking van het personeel zijn.

² Codex over het welzijn op het werk, boek III, titel 3, hoofdstuk II, art. III 3-3

³ Codex over het welzijn op het werk, Boek III, Titel 3, Hoofdstuk II, art. III 3-4)

⁴ De Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971

⁵ Art. 20, 2° van de Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978

⁶ De notie "goede huisvader" is in het Burgerlijk Wetboek vervangen door het genderneutrale en modernere "voorzichtig en redelijk persoon" (zie art. 1.10 BW, sinds 1 januari 2023).

De werkgever is verplicht⁷ om de werknemers die slachtoffer zijn van een ongeval of die onwel geworden zijn, zo spoedig mogelijk eerste hulp te verlenen en indien nodig de diensten buiten de onderneming gespecialiseerd in medische noodhulp en reddingswerkzaamheden of een verzorgingsinstelling te alarmeren. De elementaire middelen⁸ die nodig zijn om de eerste hulp te kunnen verstrekken omvatten het basismateriaal, een verbanddoos en in voorkomend geval een verzorgingslokaal.

Verplichtingen voor BVP-plichtige ondernemingen

Ondernemingen die meer dan 100 werknemers tewerkstellen op eenzelfde site in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (of BVP-plichtige ondernemingen) zijn in principe⁹ verplicht om een (gemeenschappelijk) bedrijfsvervoerplan (BVP) op te stellen. Tot de verplichte acties van een bedrijfsvervoerplan behoren de terbeschikkingstelling van een fietsenstalling, bewustmakingsacties en maatregelen om het fietsgebruik voor woon-werkverplaatsingen en dienstverplaatsingen te bevorderen.

Het ter beschikking stellen van een fietsenstalling. De fietsenstalling die BVP-plichtige ondernemingen ter beschikking moeten¹⁰ stellen van werknemers en bezoekers, moet aan een aantal technische voorschriften¹¹ voldoen. Zo moet de fietsenstalling bv. voldoende plaats hebben om de fietsen te kunnen stallen van de werknemers en de bezoekers die zich met de fiets naar de site begeven, vermeerderd met 20%¹². Ook moet ze beschut en beschermd zijn tegen slechte weersomstandigheden, gemakkelijk te vinden en verlicht. Elke gestalde fiets moet kunnen worden bevestigd aan een verankerde steun die moeilijk te demonteren is enz.

Het opzetten van bewustmakingsacties. De BVP-plichtige ondernemingen moeten¹³ elk jaar minstens een bewustmakingsactie ontwikkelen ter bevordering van de

⁷ Codex over het welzijn op het werk, boek I, Titel 5, hoofdstuk 2, art. I. 5-2, §1, 1°

⁸ Codex over het welzijn op het werk, boek I, Titel 5, hoofdstuk III, art. I 5-4)

⁹ Zie voor meer info : Art 2, §2 van het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke regering van 1 juni 2017 betreffende de bedrijfsvervoerplannen.

¹⁰ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke regering van 1 juni 2017 betreffende de bedrijfsvervoerplannen, art. 5, §1er, F)

¹¹ Bijlage III van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 1 juni 2017 betreffende de bedrijfsvervoerplannen

¹² Krachtens de bijlage 3, 2° van het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke regering van 1 juni 2017 betreffende de bedrijfsvervoerplannen kan middels een gemotiveerde aanvraag van het bedrijf een afwijking van het minimum aantal fietsplaatsen worden toegekend in het kader van een audit.

¹³ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 1 juni 2017 betreffende de bedrijfsvervoerplannen, art.

verwezenlijking van de doelstellingen inzake modal shift. Het kan hierbij bv. gaan over een actie om werknemers te sensibiliseren over veilig fietsen (met een elektrische fiets).

Het invoeren van maatregelen die het openbaarvervoer- en fietsgebruik zullen bevorderen¹⁴. Ten minste twee van die maatregelen moeten uit bijlage II komen. Bijlage II bevat de volgende maatregelen: het verstrekken van informatie; sensibilisatieacties; tussenkomst in de kosten van het openbaar vervoer vanaf de eerste kilometer; tussenkomst in het voor- en natransport; de combinatie of de vervanging van de bedrijfswagen met, of door, een mobiliteitspakket; cofinanciering van het openbaarvervoeraanbod in overleg met de vervoersoperatoren en in het bijzonder de MIVB.

2 Verplichtingen m.b.t. het fietsgebruik voor de uitvoering van het werk

De plicht van een “voorzichtig en redelijk persoon” en de teruggaveplicht vervullen

De plicht van een “voorzichtig en redelijk persoon”¹⁵ houdt in dat de werkgever verplicht is om als een voorzichtig en redelijk persoon te zorgen voor het arbeidsgereedschap dat aan de werknemer toebehoort, alsmede voor de persoonlijke voorwerpen die door deze laatste in bewaring moeten worden gegeven.

De teruggaveplicht¹⁶ houdt in dat de werkgever in geen geval mag weigeren om dat arbeidsgereedschap of die persoonlijke voorwerpen terug te geven.

5, §1er, C)

¹⁴ Volgens artikel 5, §1er, E van het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 1 juni 2017 betreffende de bedrijfsvervoerplannen betreft het hier maatregelen die het openbaar vervoer- en fietsgebruik zullen bevorderen, zowel voor woon-werk als voor zakelijke verplaatsingen

¹⁵ Artikel 20, 7° van de Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978; De notie “goede huisvader” is in het Burgerlijk Wetboek vervangen door het genderneutrale en modernere “voorzichtig en redelijk persoon” (zie art. 1.10 BW, sinds 1 januari 2023).

¹⁶ Artikel 20, 7° van de Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978

Indien nodig persoonlijke beschermingsmiddelen inzetten om de risico's inherent aan de arbeid te verhelpen

De werkgever is ertoe gehouden¹⁷ om de risico's inherent aan de arbeid op te sporen en de geëigende materiële maatregelen te treffen om hieraan te verhelpen. Wanneer de risico's niet uitgeschakeld kunnen worden aan de bron of niet voldoende beperkt kunnen worden met maatregelen, methodes of procedés op het gebied van de arbeidsorganisatie of met collectieve technische beschermingsmiddelen, worden de persoonlijke beschermingsmiddelen gebruikt, waarvan een niet-uitputtende lijst is opgenomen in de bijlage IX. 2-2 van boek IX, titel 2 van de Codex over het welzijn op het werk.

Het afsluiten van een arbeidsongevallenverzekering

Cf supra: deel 1 hierboven

Het verlenen van eerste hulp bij een ongeval

Cf. supra: deel 1 hierboven

Wanneer de fiets gebruikt wordt voor de uitvoering van het werk (en dus niet enkel voor woon-werkverplaatsingen), dan zijn nog andere dan de hierboven beschreven bepalingen uit de codex over het welzijn op het werk van toepassing:

Boek I, titel 2: algemene risicoanalyse, de preventiemaatregelen op basis van deze risicoanalyse, opname van de risicoanalyse en de preventiemaatregelen in het globaal preventieplan en jaarlijks actieplan, verplichtingen inzake informatie en opleiding van de werknemers in verband met de risico's en preventiemaatregelen...

Boek IV, titel 2: alle arbeidsmiddelen moeten geschikt zijn voor het uit te voeren werk of daartoe behoorlijk zijn aangepast, zodat de veiligheid en de gezondheid van de werknemers tijdens het gebruik van deze arbeidsmiddelen kunnen worden gewaarborgd. De risico's moeten worden geëvalueerd en passende maatregelen moeten worden getroffen om de risico's tot een minimum te beperken. De werkgever zorgt ook voor het goede onderhoud.

¹⁷ Codex over het welzijn op het werk, boek IX, titel 2, hoofdstuk 1, afdeling 2, art. IX.2-2

3 Verplichtingen onder beperkende voorwaarden m.b.t. de uitvoering van het werk zelf in specifieke situaties

De Codex over het welzijn op het werk bevat ook een aantal verplichtingen onder beperkende voorwaarden voor werkgevers tot het ter beschikking stellen van een aantal sociale voorzieningen die van toepassing zijn in specifieke situaties. In de desbetreffende situaties kunnen ook werknemers die de fiets gebruiken voor hun woon-werkverkeer of voor de uitvoering van hun werk van deze voorzieningen gebruik maken.

In bepaalde specifieke situaties, is de werkgever ertoe gehouden¹⁸ om een aantal sociale voorzieningen ter beschikking te stellen van zijn werknemers. Tot die sociale voorzieningen behoren sanitaire installaties (inzonderheid kleedkamers, douches, wastafels en toiletten) die de werkgever ter beschikking moet stellen, mits voldaan is aan de voorwaarden die beschreven zijn in de artikelen III. 1-47 en III. 1-53 van de Codex over het welzijn op het werk.

De werkgever moet de ligging, de inrichting en de uitrusting van de sociale voorzieningen bepalen na advies van de preventieadviseur-arbeidsarts en het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (boek III, titel 1, hoofdstuk VI, afdeling 1, art. III. 1-39).

Artikel III. 1-47 bepaalt dat de werkgever een kleedkamer ter beschikking moet stellen van de werknemers, wanneer deze werknemers van kledij dienen te wisselen in het kader van de uitvoering van hun arbeidsovereenkomst. Wanneer er geen kleedkamers vereist zijn, moet elke werknemer kunnen beschikken over een plaats om zijn kledij op te hangen.

Artikel III. 1-53 stipuleert dat de werkgever een douche met warm en koud water ter beschikking moet stellen van zijn werknemers indien: 1° de werknemers worden blootgesteld aan overmatige warmte; 2° de werknemers sterk bevuilend werk verrichten; 3° de werknemers worden blootgesteld aan gevaarlijke chemische of biologische agentia.

¹⁸ Codex over het welzijn op het werk, boek III, titel 1, hoofdstuk VI, afdeling 1, art. III. 1-39